

บทที่ 4

แนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาพฤติกรรม การดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี

ในการนำเสนอแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาพัฒนาพฤติกรรมดูแลป้องกันโรคในช่องปากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์จังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นผลจากการวิจัยในระยะที่ 2 นี้ มีรายละเอียด ดังนี้

1. คำถามการวิจัย
 2. วัตถุประสงค์การวิจัย
 3. วิธีดำเนินการวิจัย
 4. ผลการวิจัย
- ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

คำถามการวิจัย

การวิจัยในระยะที่ 2 มีคำถามการวิจัยที่สำคัญ 2 คำถาม คือ

1. แนวทางและวิธีการพัฒนาพฤติกรรมดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ จังหวัดสระบุรีเป็นอย่างไร
2. ดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาพฤติกรรมดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ จังหวัดสระบุรีเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาพฤติกรรมดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ จังหวัดสระบุรี
2. เพื่อกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาพฤติกรรมดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ จังหวัดสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในระยะที่ 2 นี้ นับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะเป็นโอกาสที่ผู้มีส่วนสำคัญและผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาพฤติกรรมดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ จังหวัดสระบุรีจะได้มาร่วมกันพิจารณาเพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการที่มีประสิทธิภาพและมีความเป็นไปได้สูงในการพัฒนา

พร้อมทั้งร่วมกันกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ดังนั้น จึงใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ในการวิจัย โดยดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กรอบการวิจัย

ในการวิจัยในระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้นำกรอบการวิจัยที่ใช้ในการวิจัยในระยะที่ 1 มาเป็นกรอบในการวิจัย ดังนี้

- 1.1 ความรู้และการบริโภคอาหารว่าง
- 1.2 การป้องกันดูแลโรคในช่องปาก
- 1.3 พฤติกรรมการแปรงฟัน

ทั้งนี้ ได้นำปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาพฤติกรรมดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ จังหวัดสระบุรีที่ได้ค้นพบจากการวิจัยในระยะที่ 1 มาพิจารณาร่วมกับกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาพฤติกรรมดูแลป้องกันโรคในช่องปาก โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการดำเนินการเป็นสำคัญ

2. ประชากร ประกอบด้วย

2.1 ผู้ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ ได้แก่ ตัวแทนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ จำนวน 5 คน ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้เข้ามาเป็นตัวแทนในการแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาพฤติกรรมดูแลป้องกันโรคในช่องปากในครั้งนี้

2.2 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาพฤติกรรมดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียน ได้แก่ ตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 13 คน ประกอบด้วย

2.2.1 ผู้อำนวยการโรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์	จำนวน 1 คน
2.2.2 ครูอนามัยโรงเรียนและครูผู้ดูแลนักเรียน	จำนวน 2 คน
2.2.3 เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอพระพุทธรบาท	จำนวน 1 คน
2.2.4 ผู้เชี่ยวชาญด้านทันตแพทย์	จำนวน 3 คน
2.2.5 เจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองพระพุทธรบาท	จำนวน 1 คน
2.2.6 ตัวแทนผู้ปกครอง	จำนวน 2 คน
2.2.7 ตัวแทนนักเรียน	จำนวน 3 คน

3. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้เทคนิคและวิธีการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยการสร้างโอกาส กระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน และเสริมพลังให้ผู้มีส่วนอย่างสำคัญและผู้มีส่วน

เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤติกรรม การดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ทุกฝ่ายได้มาร่วมกันระดมความคิดเพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาและกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาพฤติกรรม การดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียน โดยใช้การประชุมกลุ่มเฉพาะ (focus group discussion) ในวันที่ 3 มกราคม พ.ศ.2551 ตั้งแต่เวลา เวลา 13.00 -16.00 น. ณ ห้องประชุมโรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ เป็นการประชุมของผู้ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาพฤติกรรม การดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียน ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ ผู้เชี่ยวชาญ และตัวแทนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 3 คน (รายชื่อดังปรากฏในภาคผนวก) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ร่วมกันแสวงหาแนวทาง วิธีการและดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาพฤติกรรม การดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) แบบสรุปข้อความตามกรอบการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องซึ่งเริ่มต้นจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาพฤติกรรม การดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ และนำไปสู่การแสวงหาแนวทางและวิธีการในการพัฒนาของผู้ที่มีส่วนสำคัญและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

1. แนวทางและวิธีการพัฒนาพฤติกรรม การดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ จังหวัดสระบุรี ประกอบด้วย การดำเนินงานใน 2 กิจกรรม ได้แก่

1.1 การให้ความรู้ในเรื่องการดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ จังหวัดสระบุรี

การให้ความรู้ในเรื่องการดูแลป้องกันโรคในช่องปากมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการให้ความรู้ในเรื่องการดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และพฤติกรรมที่ถูกต้องเกี่ยวกับการดูแลป้องกันโรคในช่องปากรูปแบบการให้ความรู้ในเรื่องการดูแลป้องกันโรคในช่องปากเป็นระบบการจัดองค์ประกอบต่างๆ ที่สำคัญในการพัฒนาพฤติกรรม การดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วยหลักการโครงสร้างเนื้อหา วิธีการ กิจกรรม การประเมินผล สื่อสำเร็จรูปรวมทั้งระบบการนำรูปแบบไปใช้องค์ประกอบ

ต่าง ๆ ดังกล่าวได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันในลักษณะที่จะช่วยเอื้ออำนวยให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์มีการพัฒนาพฤติกรรมการดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพประกอบด้วยสาระสำคัญจำนวน 4 ชุด ได้แก่

1.1.1 ลักษณะและความสำคัญของฟัน

ชุดของฟัน - ฟันน้ำนม - ฟันถาวร รูปร่างหน้าที่ของฟัน

1) จุดมุ่งหมาย

1.1) เพื่อให้นักเรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับฟันน้ำนมและ

ฟันถาวร

1.2) เพื่อให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อดูแลรักษาฟัน

1.3) เพื่อให้นักเรียนได้มีพฤติกรรมดูแลรักษาฟัน

2) เนื้อหา

2.1) ชุดของฟัน

- ฟันน้ำนม

- ฟันถาวร

2.2) การตรวจฟันด้วยตนเอง

3) กิจกรรม

3.1) ครูอธิบายของนักเรียนดูภาพฟันน้ำนมและฟัน ถาวร แล้วอภิปรายถึงความแตกต่าง รูปร่าง ขนาดและหน้าที่ของฟัน

3.2) ให้นักเรียนตรวจฟันด้วยตนเอง

4) สื่อการเรียนการสอน

4.1) ภาพฟันน้ำนมและฟันถาวรจากโปสเตอร์ของกองทันตสุขภาพที่แจกให้โรงเรียน

4.2) กระจก

1.1.2 การให้ความรู้เรื่องสุขภาพช่องปาก โรคในช่องปาก

วิธีป้องกันโรคในช่องปาก การตรวจฟันด้วยตนเอง

1) จุดมุ่งหมาย

1.1) เพื่อให้นักเรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจวิธีป้องกันโรคใน

ช่องปาก

1.2) เพื่อให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการป้องกันโรคในช่องปาก

1.3) เพื่อให้นักเรียนได้มีพฤติกรรมป้องกันโรคในช่องปาก

2) เนื้อหา

2.1) โรคฟันผุ

- สาเหตุ
- อาการ
- 2.2) โรคเหงือกอักเสบ
 - สาเหตุ
 - อาการ
- 3) กิจกรรม
 - 3.1) ครูถามประสบการณ์นักเรียนว่าใครมีโรคฟันผุ หรือเหงือกอักเสบ
 - 3.2) ให้นักเรียนเล่าประสบการณ์โรคฟันผุหรือเหงือกอักเสบที่เกิดขึ้นกับตัวเอง
 - 3.3) นักเรียนดูรูปภาพเรื่องโรคฟันผุและโรคเหงือกอักเสบพร้อมทันตแพทย์อธิบายซักถาม
- 4) สื่อการเรียนการสอน
 - 4.1) CD บรรยายภาพโรคฟันผุและโรคเหงือกอักเสบ
 - 4.2) หุ่นจำลองฟัน
- 1.1.3 การแปรงฟัน การย้อมสีฟัน

นักเรียนสามารถแปรงฟันอย่างถูกวิธีและสะอาด

 - 1) จุดมุ่งหมาย
 - 1.1) เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างถูกวิธี
 - 1.2) เพื่อให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อแปรงฟัน
 - 1.3) เพื่อให้นักเรียนได้มีพฤติกรรมแปรงฟันหลังรับประทานอาหารอย่างสม่ำเสมอ
 - 2) เนื้อหา
 - 2.1) การแปรงฟัน
 - 2.2) การย้อมฟัน
 - 3) กิจกรรม
 - 3.1) ให้นักเรียนอภิปรายว่าทำไมต้องแปรงฟัน
 - 3.2) ทดลองย้อมสีฟันดูคราบฟัน
 - 4) สื่อการเรียนการสอน
 - 4.1) แปรงสีฟัน, ยาสีฟัน
 - 4.2) สีย้อมฟัน
 - 4.3) ตารางบันทึกการแปรงฟัน
- 1.1.4. การให้ความรู้เรื่องการรับประทานอาหารว่าง ผัก ผลไม้

โรคในช่องปาก

การเลือกรับประทานที่มีประโยชน์ต่อฟันหลีกเลี่ยงอาหารที่ทำให้เกิด

- 1) จุดมุ่งหมาย
 - 1.1) เพื่อให้นักเรียนแยกอาหารที่มีประโยชน์และโทษต่อฟัน
 - 1.2) เพื่อให้นักเรียนจัดรายการอาหารที่มีประโยชน์ต่อฟัน
- 2) เนื้อหา

การเลือกรับประทาน อาหารที่มีประโยชน์ต่อฟัน หลีกเลี่ยงอาหารที่ทำให้เกิดโรคในช่องปากและอาหารที่ทำอันตรายต่อฟัน

3) กิจกรรม

- 3.1) ให้นักเรียนแยกอาหารที่มีประโยชน์และโทษต่อฟัน
- 3.2) ให้นักเรียนรับประทานขนมปังเปรียบเทียบกับผลไม้
- 3.3) ให้นักเรียนจัดรายการอาหารที่มีประโยชน์ต่อฟัน

4) สื่อการเรียนการสอน

- 4.1) อาหารหรือผลไม้ที่มีประโยชน์และโทษต่อฟัน
- 4.2) ผลไม้ กับขนมปัง
- 4.3) ภาพอาหาร ผลไม้

1.2 ชุดตรวจพฤติกรรมกรรมการแปรงฟัน การบริโภคอาหารว่าง การรับประทานผลไม้

1.2.1 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้นักเรียนมีการแปรงฟัน 3 เวลา หลังอาหาร
- 2) เพื่อให้นักเรียนมีความตระหนักในการรับประทานอาหารว่าง
- 3) เพื่อให้นักเรียนรับประทานผลไม้ที่ช่วยขัดฟันให้สะอาด

1.2.2 กิจกรรม

- 1) จัดให้มีสมุดบันทึกการแปรงฟัน การรับประทานอาหารว่าง การรับประทานผลไม้
- 2) โดยมีการตรวจสอบ ในแต่ละวัน ดังนี้
 - แปรงฟันตอนเช้า กับตอนเย็น ผู้ปกครองเป็นผู้ตรวจ
 - แปรงฟันตอนกลางวัน นักเรียนแกนนำเป็นผู้ตรวจ
 - รับประทานอาหารว่าง นักเรียนแกนนำเป็นผู้ตรวจ
 - รับประทานผลไม้ นักเรียนแกนนำเป็นผู้ตรวจ

5. โครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน

การจัดทำโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลของนักเรียนในเรื่องการดูแลป้องกันโรคในช่องปากเมื่ออยู่ที่บ้าน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กิจกรรม

5.1 กิจกรรมที่ 1 การรวบรวมข้อมูลการดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียน เมื่ออยู่ที่บ้านลักษณะกิจกรรมเป็นการสังเกตและสัมภาษณ์ บิดา มารดา ผู้ปกครองของนักเรียน เกี่ยวกับข้อมูลต่างๆ ของนักเรียนจากสภาพที่แท้จริงโดยผู้วิจัยไปเยี่ยมบ้านเป็นรายบุคคล

5.2 กิจกรรมที่ 2 การรวบรวมข้อมูลเรื่องการดูแลป้องกันโรคในช่องปากที่ได้รับจากการพัฒนาองค์ความรู้ที่โรงเรียนแล้วไปถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้ปกครองได้รับทราบโดยการสัมภาษณ์ผู้ปกครองเป็นรายบุคคล

6. โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้การดูแลป้องกันโรคในช่องปากแก่นักเรียนในโรงเรียน

6.1 กิจกรรมที่ 1 นักเรียนแกนนำดำเนินการให้ความรู้เรื่องการดูแลป้องกันโรคในช่องปากแก่นักเรียนในโรงเรียนในเวลา 8.00 - 8.30 น. ในช่วงเช้าแถวเคารพธงชาติตอนเช้าวันละ 30 นาที

6.2 กิจกรรมที่ 2 นักเรียนแกนนำดำเนินการให้ความรู้เรื่อง การแปรงฟัน การรับประทานอาหาร โรคฟันผุ โรคเหงือกอักเสบ การรับประทานผลไม้ที่ช่วยขัดฟัน ในช่วงเวลา 12.00 -12.30 น. โดยดำเนินการผ่านทางวิทยุของโรงเรียน

7. จัดสถานที่จัดนิทรรศการการเรียนรู้ของแต่ละโครงการเตรียมอุปกรณ์ทำการประชาสัมพันธ์ภายในโรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ จังหวัดสระบุรี

การแสดงนิทรรศการโครงการโรคฟันผุ โรคปริทันต์ การแปรงฟันแสดงนิทรรศการการเรียนรู้ของโครงการ

2. ดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาพฤติกรรมดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ จังหวัดสระบุรี

2.1 นักเรียนมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการดูแลป้องกันโรคในช่องปากอยู่ในระดับดีมาก

2.2 นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมดูแลป้องกันโรคในช่องปาก อยู่ในระดับมาก

2.3 นักเรียนมีเจตคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการดูแลป้องกันโรคในช่องปากระดับมาก

ที่สุด

ตาราง 8 สรุปแนวทาง วิธีการพัฒนา และกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จการพัฒนาพฤติกรรม การดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน ประชาสงเคราะห์รังสรรค์ จังหวัดสระบุรี

แนวทางการพัฒนา	วิธีการ/กิจกรรม	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
1. การให้ความรู้ในเรื่องการดูแลป้องกันโรคในช่องปาก	<ol style="list-style-type: none"> 1. การให้ความรู้เรื่องลักษณะและความสำคัญของฟัน 2. การให้ความรู้เรื่องสุขภาพช่องปาก โรคในช่องปาก 3. การให้ความรู้เรื่องการแปรงฟัน การย้อมสีฟัน 4. การให้ความรู้เรื่องการรับประทานอาหารว่าง ผัก ผลไม้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรม การดูแลป้องกันโรคในช่องปากอยู่ในระดับมาก 2. นักเรียนมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการดูแลป้องกันโรคในช่องปากอยู่ในระดับดีมาก 3. นักเรียนมีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการดูแลป้องกันโรคในช่องปากอยู่ในระดับมากที่สุด
2. ชูตรวจพฤติกรรม การแปรงฟัน การบริโภคอาหารว่าง การรับประทานอาหารว่าง การรับประทานอาหารว่าง	ให้นักเรียนและผู้ปกครองจดบันทึก ข้อมูลการแปรงฟัน การบริโภคอาหารว่างและการรับประทานอาหารว่าง	
3. การเยี่ยมบ้านของนักเรียน	1. การสังเกตและสัมภาษณ์ บิดา มารดา ผู้ปกครองของนักเรียน เรื่องการดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนเมื่ออยู่ที่บ้าน และการมีส่วนร่วมในการดูแลป้องกันโรคในช่องปากระหว่างผู้ปกครองและนักเรียน	